

Motion till riksdagen 2025/26:1740

av **Boriana Åberg m.fl. (M)**

Kulturarvet Uppåkra

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör överväga att ta ett ansvar för bevarande och tillgängliggörande av kulturarvet Uppåkra och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skapa ett internationellt center för tvärvetenskaplig forskning i Uppåkra och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Uppåkra, norra Europas i särklass största, fyndrikaste och mest långvariga järnåldersstad, existerade mellan ungefär 100 f.Kr. och 1 000 e.Kr. I över ett millennium centrerades makten till denna plats, och det var först i slutet av vikingatiden som platsens stora betydelse avtog. Hur lyckades man behålla makten under tusen år i Uppåkra? Hur gick det till då Uppåkras vikingar kristnades? Vad formade vikingarna? Var finns alla Uppåkraborna begravda? Svaren på många av dessa frågor vilar i Uppåkras mörka mylla.

Av dess 44 hektar stora yta är endast 0,2 procent av den tidigare så mäktiga boplatsen utgrävda. Detta innebär i praktiken att minst hundra arkeologer kan gräva på Uppåkra varje dag i hundra år – ändå kommer mycket att finnas kvar för framtida generationer att upptäcka. Tack vare erhållna donationer från framför allt olika stiftelser och fonder genomför Lunds universitet för närvarande utgrävningar av det som benämns Hallen på Höjden – en unik forskningsutgrävning vars resultat sannolikt kommer att bidra till att skriva om historien för hela Östersjöregionen.

Då både allmänheten och den vetenskapliga forskningen har ett lika stort värde på Uppåkra, har den verksamhet som i dag bedrivs på platsen tagit ansatser som fokuserar på att främst barn i grundskolan ska få arbeta med arkeologi tillsammans med den tvärvetenskap som fynden öppnar upp för. Forskningen bakom fynden görs lättbegriplig, och blir därmed ett redskap för att barn ska kunna känna sig delaktiga i att ”lösa” historiska gåtor. Ett exempel är att det sedan sju år bedrivs en arkeologiskola för barn på platsen.

Tusentals elvaåringar från hela Skåne kommer varje år till Uppåkra för att gräva som ”riktiga” arkeologer, och har möjlighet att hitta autentiska föremål. Det är den enda arkeologiskolan av detta format som skapats i Sverige. Projektet har genererat tusentals arkeologiska fynd som nu katalogiseras och analyseras. Vissa utvalda av dessa föremål analyseras på forskningsanläggningarna MAX IV och ESS i Lund.

Det är svårt att jämföra Uppåkra med någon annan historisk plats. Arkeologiskt sett har Uppåkra spelat, spelar och kommer att spela en central roll i historieskrivningen. Uppåkra var under mer än tusen år Nordens maktcentrum – politiskt, religiöst och ekonomiskt. En tid då nationalstaterna inte existerade i sin nuvarande form, och gränser på en karta inte var vad de är i dag. Nu, i en tid av geopolitisk oro och behov av nordisk samling borde Uppåkra kunna bli det nya navet för nordiskt samarbete, där framtidens beslut fattas – i historiens fotspår.

Platsen besitter en arkeologisk och historisk unicitet som saknar motstycke i vår del av världen. Uppåkra är ett kulturarv som behöver bevaras, utvecklas och tillgängliggörs för en stor och bred allmänhet. Inte bara för besökare från närområdet, utan för en internationell publik.

Men inte minst är det en plats med enorm potential. En plats där forskare från vitt skilda discipliner möts. En plats där besökarna bjuds in att interagera med forskningen. En plats där man pedagogiskt paketerar och tillgängliggör olika discipliner av tvärvetenskaplig forskning, och där skolbarn och andra besökare själva ges möjlighet att ställa vetenskapliga hypoteser och få dessa besvarade. I Uppåkra finns, dels genom platsens arkeologiska och historiska unicitet, dels genom närheten till de båda lärosätena Lunds universitet och Malmö universitet, samt forskningsanläggningarna ESS och MAX IV i Lund, bästa tänkbara förutsättningar att skapa ett internationellt center för tvärvetenskaplig forskning. En innovativ och modern mötesplats för forskare från hela världen.

Verksamheten på Uppåkra bedrivs i dag av Stiftelsen Uppåkra Arkeologiska Center, och finansieras dels genom driftsbidrag från stiftarna Region Skåne, Lunds kommun och Staffanstorps kommun, dels genom projektbidrag och sponsring från privata stiftelser och företag.

Även om kommunerna kring platsen och regionen i dag tar ett stort ansvar är det inte tillräckligt. För att göra platsen Uppåkra rättvisa, och möjlighet att utvecklas till sin fulla potential, krävs engagemang och finansiering från nationell (statlig) nivå. Något som blivit påtagligt nu när den stora forskningsutgrävning som pågått i tre år avslutats, och verksamheten på Uppåkra därmed går in i en annan fas. Ett statligt engagemang är därför helt nödvändigt såväl när det gäller att bevara fornlämningen för kommande generationer som att tillgängliggöra det unika kulturarvet Uppåkra för en bred internationell publik och att skapa en innovativ och modern mötesplats i form av ett internationellt center för tvärvetenskaplig forskning.

Boriana Åberg (M)

Noria Manouchi (M)

Lars Johnsson (M)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Ulrika Heindorff (M)

Lars-Ingvar Ljungman (M)

Peter Ollén (M)

Ludvig Ceimertz (M)

Emma Ahlström Köster (M)